AUTONÓMIA FILOZOFICKÉHO POĽA - BOJ O "S"

MARTIN KANOVSKÝ, Katedra etnológie, oddelenie religionistiky, FiF UK, Bratislava

I. Práve vo chvíli, keď študujem diela francúzskeho sociológia Pierra Bourdieua, pripravujúc sa na preklad jeho knihy *Čo znamená hovoriť: Jazyk a symbolická moc* [3], dostáva sa mi do rúk text môjho priateľa Vladislava Suváka [2], ktorý rád využijem ako nádherný príklad ilustrácie Bourdieuových myšlienok. Je jasný, stručný, brilantný a najmä zapálený, zainteresovaný (jeden z mnohých významov slova *l'enjeu*, stávka, vsadenie). Vladovi Suvákovi, jednému z nemnohých, skutočne ide o "vec filoSofie" a neváha pre ňu mobilizovať všetky svoje nemalé schopnosti ani talent.

O čo vlastne ide? **Zdanlivo** o maličkosť - či sa má slovo "filozofia" písať so "z" alebo s "s". FiloSofia alebo filoZofia. V tomto spore sa angažuje na jednej strane filosof Vladislav Suvák a na druhej strane lingvista Juraj Furdík ([1]; [2]).

Pokiaľ ide o mňa, nechcem a nebudem súdiť, na ktorej strane je pravda, alebo, ak mám byť ešte perfídnejší, kto "má" pravdu. Pôjde mi o zistenie, ako je stanovené pole, v ktorom táto "pravda" a boj o ňu vychádza najavo. Bourdieu: "Sociológ... pracuje na určení špecifickej logiky tohto boja a na určení šancí rôznych... táborov prostredníctvom analýzy stavu silových vzťahov a mechanizmov ich zmeny. Mal by vypracovať pravdivý model tých bojov o vnútenie pravdivej predstavy skutočnosti, ktoré prispievajú k vytváraniu skutočnosti, ktorá sa dá zaregistrovať." [4]

Môj postup bude spočívať v tom, že budem krok za krokom analyzovať, akú taktiku implicitne používa Suvák pri konštrukcii autonómie filozofického poľa (pretože práve o to v tomto boji ide, ako sa pokúsim ukázať).

Snaha o autonómiu filozofického poľa znamená, že účastníkom tohto poľa implicitne ide o to, aby iba oni, t.j. "filosofi", rozhodovali o tom, kto a ako sa bude na hre na filozofickom poli podieľať, resp. kto sa na nej bude zúčastňovať. Samozrejme, ako naznačuje slovo "implicitne", nemôžeme si to predstavovať tak, že filozofi sú akýmisi cenzormi, ktorí zlomyseľne alebo programovo zavádzajú explicitné mocenské pravidlá, aby zámerne ostatným sťažili účasť - práve naopak: ide im (ako každému inému) o "vec samu", o filozofiu, o jej autenticitu, o to, aby sa stala tým, čím sa stať má, a aby bola tým, čím je. Celá táto snaha je implicitná a realizuje sa iba výkonom samotnej hry a aktivít jej aktérov podľa trvalých dispozícií alebo habitusov, ktoré si osvojili iniciáciou do svojej hry (výukou, čítaním, diskusiami atď.).

Vstup do filozofickej hry sa v Suvákovom texte začína tým, že v prvom rade je potrebné jasne a jednoznačne určiť kompetenciu a monopolizovať problém - písanie slova filozofia/filosofia sa samo musí stať **filozofickým**, a nie lingvistickým problémom a iba filozof, nie lingvista, môže a musí rozhodovať o tomto písaní. Tento problém sa musí preniesť z lingvistického poľa, do ktorého ho situuje naivné myslenie ("veď ide o gramatiku"), do poľa filozofického. Týmto prenesením a iba ním sa môže filosof domáhať kompetencie rozhodovať.

Ďalej, tento problém sa musí nastoliť tak, že nejde len o jeden z mnohých filozofických problémov. Jeho riešenie by malo akosi vyvierať z bytostnej podstaty filozofie, problém musí byť bytostný a zásadný, teda **demonštratívny** - ešte lepšie bude, ak existuje už vopred dané a jasné, históriou filozofie zavedené riešenie na úsvite dejín (v Grécku), ktorému len treba priznať slovo: či sa bude písať *filozofia* alebo *filosofia* - to nie je predsa záležitosť **normy**, konvencie, dohody, arbitrárneho vzťahu, ktorý by mohol byť taký či onaký. Nejde o to, aby sa **chybná** alebo skôr nepatričná norma lingvistov nahradila **správnou** normou filozofov, ale o právo na určenie toho, **kam** siahajú (lingvistické) normy a normy všeobecne, a kde už žiari filozofická pravda samotná, v čistom stave a bytostnom "napätí", ako vraví Suvák.

Filosof je v tomto prípade ako antický *rex*, ktorého pôvodnou úlohou bolo podľa Benvenista *regere fines*, určovať hranice, a najmä *regere sacra*, určovať posvätno. Zvrchované filozofické gesto ukáže, ako sa veci majú, a týmto gestom sa určí, ako to bude a má byť ďalej. Ide o performatívny rituálny akt, ktorý však tak ako každý iný rituál funguje iba vtedy, keď má aktér **autoritu** a symbolickú moc uskutočniť ho, ktorú mu prizná jeho okolie; inými slovami, ak sa mu podarilo akumulovať dostatok symbolického kapitálu, umožňujúceho takýto akt právoplatne vykonať. O takýchto posvätných a zásadných veciach nemôže rozhodovať hocikto. Bourdieu: "Sociálne funkcie sú sociálnymi fikciami. A rituály inštitúcií *vytvárajú* toho, kto ich vykonáva ako kráľ, šľachtic, kňaz alebo profesor, predstavujúci si svoj sociálny imidž, tvarujúci predstavu, ktorú o ňom on sám má a musí mať ako morálna osoba, t.j. splnomocnenec, poverenec či hovorca nejakej skupiny. Vytvárajú ho však aj v inom zmysle slova. Tým, že mu priznávajú meno, titul, ktorý ho definuje, inštituuje, konštituuje, vyzývajú ho, aby sa stal tým, kým je, t.j. tým, kým má byť, ukladajú mu *plniť* svoju funkciu, vstúpiť do hry, do fikcie, hrať hru, funkciu." [4] Ako sa táto autorita, táto symbolická moc a sociálna pozícia buduje - na to sa teraz pozrieme v našom malom príklade.

II. Suvák začína impozantne - jedným z prvých slov jeho textu je grécky originál *filosofia*, napísaný v gréckej alfabete, ktorá hneď udrie do očí v latinke ostatného textu. Hneď vieme, že sme vo výšinách filosofického ducha: pisateľ narába s originálnymi gréckymi termínmi. Ide o vonkajší a prísne nevyhnutný znak kompetentnosti, umožňujúci identifikovať aktéra filozofickej hry ako oprávneného: použitie gréckej alfabety je zavedením dištinkcie medzi aktuálnymi a potenciálnymi hráčmi filozofickej hry - tak ako ornát kňaza, žezlo kráľa alebo hrubý dialekt roľníka umožňuje identifikovať sociálny kapitál, ktorého je jeho používateľ nositeľom.

Suvák veľmi správne ukazuje, že za prepísaním gréckeho slova na slovo "filozofia" stojí "inštitúcia" - jazykovedný ústav alebo jednoducho slovník. Táto inštitúcia "stráži" normu, ktorú sama vydala a zaviedla, a táto norma je pre každého "samozrejmosťou". Oprávnenosť a správnosť tohto postrehu však v sebe skrýva prvú ťažkosť: Suvák neskúma (a pre svoje zámery ani skúmať nepotrebuje), ako sa táto zdanlivá "samozrejmosť" zrodila a vyvíjala, ako daná "inštitúcia" fungovala a funguje, aké sú historické a sociálne podmienky existencie spisovného jazyka, ktorý inštitucionálne vnucuje svoje normy. A to je otázka nanajvýš potrebná, najmä pre sociológa, pretože v súvislosti s touto samozrejmosťou vzniká úplne nesamozrejmá otázka - Prečo vlastne Suvák píše

svoj (už druhý) článok o "s" v slove "filosofia"? Prečo **jednoducho** priamo nepíše filozofia ako filoSofia, prečo sa touto nepríjemnou normou a jej vnucujúcim tlakom vôbec zaoberá? Odpoveď je jasná: pretože táto norma vykonáva svoj univerzalistický tlak aj na neho a jemu nejde o to, aby tento tlak jednoducho ignoroval (aj keby to bolo možné, čo však možné nie je, ako hneď uvidíme v príbehu s korektormi). Ak však nejde o ignorovanie a zapudenie tejto normy, o čo potom vlastne ide? Dajme mu slovo:

"Mám pre to [písanie "filosofia" s "s"] 'súkromný' dôvod 's verejným' dosahom. Vopred upozorňujem, že sa nesnažím vytvoriť nejaký nový (súkromný) jazyk... Vo vzťahu *filein* a *sofia*... sa formujú... *mnohé filosofie*... a 'spája' ich práve tento vzťah... [ktorý] je preniknutý zápasom, a to v plnom slova zmysle 'spoločným zápasom' o veci (filosofie)..." ([2], 397).

Tento úryvok jasne pomenúva všetky problémy - filosofie sú mnohé, ale všetky ich spája práve zápas o veci filosofie, medzi ktoré patrí zvrchovanou mierou i písanie slova "filosofia". Ide o zdôraznenie, že hra filozofie má **svoje vlastné** pravidlá hry a že iba filozofia je v týchto hrách zákonodarcom a rozhodcom.

Toto zdôraznenie však nestačí: filosofia sa domáha, aby jej toto právo bolo **univerzálne** priznané, kolektívne uznané a sankcionované, aby **všetci** vrátane lingvistov - a práve vrátane nich - uznali, že tieto práva má výhradne ona, respektíve jej aktéri. A máme tu príčinu konfliktu: univerzálne alebo univerzalistické nároky lingvistov sa dostávajú do sporu s univerzálnymi nárokmi filosofov. Lingvista Furdík píše: "Vy si vo svojich textoch napíšte tie slová s písmenom **s** - ak to má osobitnú funkciu, ak chcete zvýrazniť ten vzťah k sofii - k múdrosti." ([1], 10) Filosofi však nechcú a nemôžu chcieť a pripustiť, aby im takéto písanie zhovievavo dovolili lingvisti ako partikulárny prípad v rámci univerzality jazykovej normy, ale aby **priamo** a integrálne, "prirodzene" vyplynulo z univerzálne hranej hry filozofie, iba z nej, a aby bolo univerzálne uznané ako také.

Táto filosofická "prirodzenosť" samozrejme nemôže byť pomenovaná a dokonca ani rozoznaná ako výsledok boja o jej vnútenie, bez ktorého by nejestvovala - musí byť vzývaná ako čosi, čo sa "ukazuje" ako nespochybniteľné každému aktérovi filozofickej hry. Kto spochybňuje túto prirodzenosť, je buď zlým hráčom filozofickej hry, alebo do nej zasahuje neoprávneným zásahom zvonka. Nikto sa však zvonka nesmie miešať do hry filozofov - iba oni svojou hrou a svojimi zákonodarnými aktami rozhodujú, ako sa bude písať toto slovo. Lingvista nemôže byť rozhodcom vo filozofickej hre, aj keby išlo o problém z jeho hľadiska čisto gramatický. Sociálne pole filozofie, ihrisko filozofických hier, je autonómne.

Samozrejme, táto autonómia by sa ťažko dala obhájiť alebo praktizovať bez katedier filozofie, bez filozofických kníh a časopisov, bez štúdia filozofie, bez priehradky v grantovej agentúre atď. Všetky tieto inštitúcie si "strážia" svoje normy a privilégiá rovnako ako lingvisti svoju normu. Sociálna analýza sociálneho vývinu týchto inštitúcií a ich účinkovania by bola nevyhnutnou podmienkou serióznej analýzy, ale na to tu nemám priestor ani možnosti.

Ak chceme hrať hru, musíme zabezpečiť, aby tí, čo do nej vstupujú, prijali jej pravidlá, jej stávky, to, o čo v nej ide. Hra filozofie - tak, ako každá sociálna hra, má víťazov, porazených a tých, ktorí sa na hre nepodieľajú, teda **vylúčených z hry**, či už

v priebehu hry, alebo v dôsledku špeciálnych procedúr, ktoré im upierajú právo vstúpiť do nej alebo praktizovať ju. Porazený (napríklad vo filozofickej polemike) môže ešte zvíťaziť, ale vylúčený je diskvalifikovaný - jeho účasť je a priori nemožná. Polemika filosofa s lingvistom nie je a nemôže byť debatou rovného s rovným. Ide skôr o **policajnú** akciu *sui generis*, o vylúčenie neoprávnených, v najlepšom prípade o demonštráciu toho, ako sa **nemá** a **nesmie** hrať na filozofickom poli.

Účastníci filozofickej hry potrebujú vzájomné implicitné poznanie, uznanie a riadenie sa pravidlami (teda normou), ale nie tak, že im túto normu bude niekto vykladať a vysvetľovať - táto norma dokonca ani nebude explicitnou sformulovanou normou, ale samozrejmým "citom pre hru", habitusom, praktickým zmyslom, čímsi **prirodzeným**, stelesneným v nich ako v hráčoch samotným výkonom hry. Zároveň však treba rozoznať a vylúčiť tých, ktorí nemajú **právo** hru hrať, pretože tým nejde o "vec filosofie", ale o čosi **iné** (je úplne jedno, o čo).

Úspešnými hráčmi hry filosofie sú tí, ktorí dokážu akumulovať dostatok sociálneho a symbolického kapitálu, aby **autoritatívne** (nie v negatívnom, ale v pozitívnom slova zmysle - t.j. s autoritou) a **legitímne** rozhodovali o pravidlách a účastníkoch hry. A byť úspešným hráčom znamená dobre hrať - napríklad ako Vlado Suvák:

"A práve vo chvíli, keď bystré oko jazykovo zdatného vedca narazí na grafému 'filosofia', zrodí sa v jeho duši otázka, či ide len o nejaký druh neznalosti, alebo sa tu objavuje akási podivná a zbytočná dvojznačnosť... Jazykový vedec cíti, že je 'vo výhode' (norma stojí pevne za ním), ale zároveň tuší, že táto výhoda je až príliš otázna a sama otvára nekonečné pole otázok, na ktoré neodpovedá, ale oveľa skôr ich otvára..." ([2], 395)

Aký minuciózny ponor do hlbín lingvistovej duše! Je tu však háčik - takýto Suvákov fiktívny lingvista nie je lingvistom, ale druhoradým a na vyobcovanie pripraveným hráčom filozofickej hry. "Tušenie" tohto lingvistu je tušením filosofa, projektovaným do mysle lingvistu. Lingvista by bol zlým hráčom lingvistickej, teda svojej vlastnej hry, keby svoju "výhodu" (norma stojí pevne za ním) spochybňoval a pripustil, že otvára nekonečné množstvo otázok... Jeho výhoda je pre neho úplne zrejmá a nespochybniteľná a otázna je iba pre filozofa, ktorý ju spochybňuje, pretože nemôže pripustiť, aby sa symbolický a inštitucionálny kapitál, zhromaždený lingvistom, použil na trhu filozofie.

Suvák sa ďalej čuduje, že jazykoví korektori a korektorky mu jeho grafému "filosofia" ustavične opravujú napriek tomu, že on k nej rovnako naliehavo a neodbytne pripája vysvetľujúce poznámky. Prečo to robia, pýta sa Vladislav. Odpoveď sa ponúka sama: presne preto, prečo im on upiera právo robiť to - odovzdaním textu korektorom vstupuje Suvák na ihrisko lingvistov, kde platia ich implicitné aj explicitné pravidlá. Samotný akt postúpenia textu korektorovi na jazykovú redakciu predstavuje vstup do nefilozofickej hry - tak ako vstupom do autobusu MHD prijímame práva a povinnosti cestujúceho vrátane penalizácií. Keď pristúpiš v chráme jeruzalemskom ku kupeckému krámu, nečuduj sa, že kupec ti ponúka tovar: preto tam prišiel. Musíš zobrať bič a vyhnať kupcov z chrámu aj s ich krámami a pultmi - nebudú predsa robiť z chrámu pelech lotrovský!

Ako na to? Ako čo najúčinnejšie vyhnať lingvistov z chrámu filosofie? Začať treba jemnou diskreditáciou a diskvalifikáciou, avšak nie ich osôb (to by bolo prízemné

a navyše neúčinné), ale spôsobu, akým zhromaždili svoj symbolický kapitál. Ich symbolický kapitál treba znehodnotiť, resp. poukázať na jeho bezcennosť alebo pochybný pôvod. Treba ukázať, že nároky lingvistu sú neoprávnené, že jeho legitimita je pochybná a právoplatnosť jeho normatívnych aktov nulová. Preukázať pôvod symbolického kapitálu býva však niekedy rovnako ťažké ako v prípade finančného kapitálu. Suvák začína tak, že z ničoho nič uvádza "historizujúci moment", ktorý vraj "nateraz nie je dôležitý": "Český jazykovedec Simeon Romportl sa domnieva, že v našich jazykových prostrediach išlo o *'deintelektualizáciu jazyka'* a *'vulgarizáciu jazyka',* ktorá bola v Čechách spojená s prijatím novej jazykovej normy r. 1957, a chápe ju ako snahu ÚV KSČ o 'ľudový jazyk' očistený od všetkých 'pseudointelektualizmov'. Možno na tom čosi bude..." ([2], 396)

Tento poukaz má jasný cieľ - jazykové normy, ktoré znečistili jazyk (Suvák má rozhodne implicitne na mysli aj premenu "s" na "z", ktorá bola zrejme akýmsi dôsledkom týchto praktík) majú niečo spoločné so zlovoľnou činnosťou ÚV KSČ. Stačí len "nedôležité" pripomenutie ÚV v súvislosti s lingvistikou a vieme, že sme v zlej spoločnosti... Suvák sa síce ponáhľa bagatelizovať dôležitosť tohto vstupu (iste tuší, že lingvisti by v takomto štýle boja rýchlo našli účinnú protizbraň v pripomenutí toho istého ÚV v súvislosti s marxisticko-leninskou filozofiou aj filosofiou), ale predbežný cieľ - spochybniť alebo aspoň narušiť legitimitu symbolického kapitálu lingvistov - je splnený.

Spojiť lingvistov s minulými politickými krážmi však nestačí - v súčasnej situácii treba pripojiť aj iný exorcizmus, týkajúci sa tentoraz súčasných ekonomických machľov:

"Dovolím si povedať, že dodnes je tento zápas [o vec filozofie] mimo tohto vzťahu [vzťah *filein* a *sofia*] len tragikomickým gestom (ne-filosofického, t.j.) ne-vzťahujúceho sa úsilia (avšak prinášajúceho 'zisk' - mám na mysli napr. stratégie marketingu, reklamy, politiky a pod.)." ([2], 397)

Sylogizmus sa črtá úplne zreteľne: ak píšete filozofia so "z", neplynie z toho vzťah medzi *filein* a *sofia* (ste mimo tohto vzťahu), takže vaše konanie je tragikomickým gestom úsilia (ne-vzťahového), ktorého jediným cieľom je zisk v pejoratívnom zmysle slova, t.j. zisk finančný, **nefilozofický**. Bourdieu: "Každý vie zo skúsenosti, že to, čo uchváti vysokého úradníka, môže nechať ľahostajným bádateľa a umelcovo úsilie bankár nikdy nepochopí." [4] Ekonomický kapitál je na poli filozofie bezcenný, ba škodlivý (aspoň deklaratívne), avšak škodlivé alebo bezcenné sú aj iné druhy symbolického kapitálu, napríklad kapitál a oprávnenia lingvistu. Je veľmi výhodné tvrdiť, že poukazom na neplatnosť symbolického kapitálu lingvistu a pripomenutím samozrejmého predpokladu diskreditácie finančného kapitálu tieto dva druhy kapitálu vlastne splývajú: pre koho sú bez hodnoty filozofické stávky či pravidlá písania a neuznáva ich, ten **istotne** musí sledovať finančný zisk.

Potrebný symbolický kapitál (autoritatívneho filosofa) sa však dá akumulovať iba kolektívne, kolektívnym úsilím, zomknutím, vzájomnou solidaritou, ako to platí všeobecne v sociálnych hrách, v ktorých ide o boj za uznanie: "Spomínaný boj... začína vtedy, keď sa výzva na zmenu spája s duchovnou a kultúrnou atmosférou súčasnosti. Takými bojovníkmi sa stali napr. Ladislav Hejdánek alebo Karel Kosík, ktorí hovoria dokonca o 'kultúrnej negramotnosti'... Rozlíšenie medzi filoSofiou ako pôvodne gréckym určením a filoZofiou navrhuje L. Hejdánek. Považuje za užitočné písať

'filozofia' všade tam, kde ide o momentálnu módnu vlnu (pravdepodobne amerického pôvodu), keď je reč o 'filozofii futbalu' a pod." ([2], 398)

Všetky tieto poznámky sú jasné a oprávnené - s výhradou, že ich jasnosť a oprávnenosť je zrejmá iba **zvnútra** filozofickej hry a **ako** filozofická hra. Mýlili by sme sa však, keby sme slovu "hra" pripisovali ľahkovážny význam bezvýznamnej zábavy. Naopak - majstrovský hráč filozofie dokáže aj charakteristiku hry premeniť na investíciu do hry. V tomto zmysle je SOFIA hrou samotnou: "*Sofia* v tomto kontexte znamená najbytostnejší záujem človeka POLIS *byť zainteresovaný* na vlastnom (t.j. grécky na 'obecnom' a moderne na 'politickom') konaní. Toto *byť zainteresovaný* nechápme ako synonymum *konania* - jeho zmysel je omnoho širší a konanie má z neho nutne vyplynúť..." ([2], 398)

Toto *byť zainteresovaný*, byť *en jeu*, nazýva Bourdieu *illusio* - je to "byť zasadený v hre" a zároveň "ilúzia". Áno, ilúzia, ale ilúzia dobre zdôvodnená. Neexistujú nezainteresovaní diváci a "analytici". Každý je účastníkom sociálnych hier, investuje svoj čas a úsilie, svoje stávky a investície, reálne či symbolické, dosahuje zisky a straty. Sociológ alebo antropológ môže tieto hry analyzovať, ale pod jednou podmienkou: že do svojej analýzy zahrnie aj seba samého a svoje analytické úsilie. Analýza **mení** podmienky, teda je zainteresovaná na sociálnej hre, ktorú analyzuje. Sociológia sociológie je nevyhnutnou podmienkou sociologickej analýzy. Na okraj poznamenávam, že analýza sociológa podlieha rovnakým podmienkam ako všetko ostatné na sociálnom poli. Aj sociálny vedec si buduje autoritu a akumuluje symbolický kapitál. Prečítajte si ešte raz prvú vetu môjho článku: "Práve vo chvíli, keď študujem diela francúzskeho sociológia Pierra Bourdieua, pripravujúc sa na preklad jeho knihy *Čo znamená hovoriť: Jazyk a symbolická moc* [3], dostáva sa mi do rúk text môjho priateľa Vladislava Suváka [2], ktorý je nádherným príkladom ilustrácie Bourdieuových myšlienok." Táto veta evidentne chce vzbudiť dojem, že tu ide o "odborníka" na Bourdieuovo myslenie, o experta a špecialistu, ktorý hovorí a píše s príslušnou autoritou. Tento dojem posilňujú citáty z Bourdieua, rozosiate po texte. Tieto citáty ani Bourdieuovo meno by v tomto texte vôbec nemuseli byť uvedené a poznámky k Suvákovmu textu by nestratili nič na svojej účinnosti. Primknutie k určitým ritualizovaným formám sociologického diskurzu však poskytuje viac symbolického kapitálu - a je preto účinnejšie, hoci nie vo filozofickej hre, ale v hre sociológie.

III. Je tu však jeden rozdiel, v dôsledku ktorého pozícia sociológa a pozícia filosofa nie sú ekvivalentné - sociológ či antropológ je na rozdiel od filosofa hráčom programovým, a preto **deziluzívnym**, heretickým či ironickým. Keď sa *illusio* tematizuje, keď sa stane explicitnou, keď sú odhalené jej sociálne podmienky, investície, taktiky a ciele - prečo ešte hrať? Preto, že hra sociológie alebo antropológie a všeobecnejšie hra vedy je zaujímavá, preto, že aj ona má svoje investície, stávky a stratégie a (nezastierajme si to) vplýva na sociálnu pozíciu svojho protagonistu. Odhaliť implicitné a netematizované taktiky a podmienky hry filozofa či lingvistu - aká skvelá taktika pre sociálneho vedca, ak chce zhromaždiť symbolický kapitál vo svojom poli! Samozrejme, to by sa mu mohlo podariť aj bez takejto explicitnosti. Analyzovať sociálnu hru filosofie bez reflexívneho zohľadnenia vlastnej pozície znamená však chytiť sa na inej úrovni do pasce, ktorú si

sociológ nemôže dovoliť: je to pasca naivného primknutia k vlastnému diskurzu a jeho netematizovaným podmienkam. Netematizované primknutie filozofa k svojmu habitusu, k sociálnym podmienkam svojej hry je jednou z podmienok účinnosti tejto hry. V sociológii je to však ťažký handicap a príznak nevedeckosti.

Antropológia a sociológia sú však napriek všetkému **deziluzívne**, vedú k skepticizmu (aj keď nie k agnosticizmu či k relativizmu) a k opatrnosti (aj keď nie k rezignácii). Keats zúfalo vyčíta Newtonovi jeho "unweaving the rainbow", rozpletenie krásneho obrazca dúhy na spektrum fyzikálne vysvetliteľných vlnových dĺžok svetla, Goethe pociťuje hrôzu pred Linného systémom. Nijaký Perseus však nezastaví pohľad Medúzy, pohľad antropológie a sociológie, upretý na hry v sociálnych poliach, a nezabráni ich skameneniu v sociologických analýzach a teóriách. A možno sa nakoniec zistí, že nejde o pohľad Medúzy, ale práve iba o nahliadnutie, *theoria*.

Nie, zdôvodnenie a úsilie Vladislava Suváka nie je "extravagantné a komické", ako ho nazýva on, so zrejmým zámerom, aby čitatelia protestovali, čo týmto činím, aj keď z iných dôvodov a pozícií, ako to chcel Vlado Suvák. Toto úsilie by bolo extravagantné iba vtedy, ak by bolo extravagantné každé úsilie človeka. Extravagantné a komické je iba pre tých, ktorým o veci filosofie v skutočnosti nejde (a takých sa nájde dosť aj priamo vo filozofickom poli). Na záver by som chcel upozorniť (aby sa veci nezdali také jednoduché a ploché), že v sociálnych hrách vrátane hry filozofie nejde **len a výhradne** o akumuláciu symbolického kapitálu, ale aj o čosi **viac.** *Also sprach Bourdieu:* "V skutočnosti poskytuje sociálny svet prostredníctvom ním ponúkaných sociálnych hier aktérom oveľa viac a úplne čosi iné ako viditeľné stávky, zjavné ciele konania: lov je hodný práve toľko - ak nie viac - ako korisť a je tu aj zisk zo samotného konania, presahujúci explicitne sledované zisky - mzdu, cenu, zadosťučinenie, trofej, titul, funkciu - a spočívajúci v tom, že sa človek vymaní z ľahostajnosti a prejaví sa ako konajúci činiteľ, zaujatý hrou, uchvátený, ako niekto, kto obýva svet, v ktorom bývajú všetci, ako niekto smerujúci k cieľom a objektívne, teda subjektívne, vybavený sociálnym poslaním."

LITERATÚRA

[1] FURDÍK, J.: Filozofia, alebo filozofia. In: Rozhovor č.1, 1994, Prešov.
[2] SUVÁK, V.: Prečo by nemohla byť filozofia ako filozofia alebo o jednom malom nenápadnom "σ". In: Filozofia 55, 2000, č.5, s. 395-399.
[3] BOURDIEU, P.: Ce que parler veut dire. Paris, Fayard 1983.
[4] BOURDIEU, P.: Prednáška o prednáške. In: Filozofia 55, 2000, č.5, s. 424-438.

Mgr. Martin Kanovský, PhD.
Katedra etnológie, oddelenie religionistiky, FiF UK
Gondova 2
818 01 Bratislava
SR